herpy

VARANER

Varanus mertensi

Varanus mertensi er en mørk, halvt vannlevende varan fra elver og laguner i det nordlige Australia, med en sammentrykt hale som virker som en åre, og neseborene kan lukkes under vann. Arten er truet i naturen, og selv om den er avlet i fangenskap, er pleien bare sparsomt beskrevet. Den krever et stort anlegg med en dyp vanndel.

Familie: Varanidae Engelsk: Mertens's Water Monitor Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**80-120 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**10-15 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende og semiakvatisk**
Biotop	**Savanne, klippeterreng og våtmark**
Vanskelighetsgrad	**Ekspert**

STELL

Min. terrarium	**250 × 120 × 120 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**28-32 °C**
Varmeplass	**40-50 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
Vann	**Vanndel** dybde 40-60 cm
Vanntemperatur	**26-30 °C**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**10 egg**
Inkubasjon	**200-300 dager** ved 28-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Sterkt truet (EN)**

Om arten

Varanus mertensi er en middels stor varan som er mørkebrun, olivengrå eller nesten svart på oversiden, med små, svartkantede, gråhvite til gulhvite flekker som ligger spredt uten fast mønster. Flekkene blir ofte rader på halerota. Hodet er olivenbrunt med en lys ring rundt øreåpningen, og leppene er stripete i mørkegrått og brunhvitt. Undersiden er hvitaktig til gulaktig med uregelmessige grå bånd, flekker eller et nettmønster, mens strupen er uten tegning.

Ingen annen varan er så godt tilpasset livet i vann. Halen er sterkt sammentrykt fra sidene og har en dobbel kjøl, så den virker som en åre. Neseborene vender oppover og kan lukkes under vann, og dyret kan svelge byttet under vann. Det er den eneste varanen som er kjent for å bruke luktesansen til å finne bytte under vann.

Størrelsen oppgis ulikt. Angivelsene svinger fra høyst 113 cm til omkring 2 m i total lengde, og voksne dyr blir i gjennomsnitt omkring 110-120 cm. Et voksent dyr som ble sett i naturen, var 90-100 cm. I en stikkprøve på 33 ville dyr var snute-kloakk-lengden 7-48 cm, i gjennomsnitt 29 cm, og halen er 1,4-1,8 ganger så lang som kropp og hode. Vekten er ikke dokumentert.

Arten ble beskrevet i 1951 og er oppkalt etter herpetologen Robert Mertens. Navnet *V. bulliwallah* fra 1956 regnes i dag som et synonym.

Det er en dagaktiv art som ofte ligger og soler seg på steiner og greiner over vannet og lar seg falle i vannet når den blir forstyrret. Arten er ikke et vanlig terrariedyr. Den er avlet mange ganger i zoologiske anlegg og hos private i Europa siden 1960-tallet, men selve pleien er bare sparsomt beskrevet, så flere av tallene er lånt fra beslektede, vannlevende varaner og må leses som forsiktige anslag.

Til deg som vurderer arten: et voksent dyr på omkring en meter trenger et hjemmebygd anlegg eller et rom på minst 250 × 120 cm, der en stor del er dypt, filtrert og oppvarmet vann. Vannskift, filtre og oppvarming er et fast arbeid og en vedvarende utgift i minst 10-15 år.

Utbredelse og leveområde

Varanus mertensi er hjemmehørende i det nordlige Australia. Arten finnes fra Kimberley-regionen i det nordlige Western Australia over Top End i Northern Territory og Gulf Country til den vestlige siden av Cape York-halvøya i Queensland. Typelokaliteten er en storfestasjon nær Halls Creek i det østlige Kimberley.

Den finnes ved elver, vannhull, laguner og sumper langs kysten og inne i landet og er sjelden langt fra vann. Alle registrerte funn av arten ligger i Australia. Bestandene har gått kraftig tilbake i store deler av Northern Territory og Queensland, fordi dyrene spiser den giftige, innførte padden *Rhinella marina*, som har spredt seg over det nordlige Australia. Derfor står arten nå som truet (EN) på IUCNs rødliste. Lokalt, for eksempel i Kimberley, er den likevel fortsatt vanlig.

> **Naturlig utbredelse:** Australia.

LEVEOMRÅDE

Varanus mertensi lever i våtmarker og langs vassdrag i det tropiske Australia, der året deles i en våt og en tørr årstid. Den sees i vannkanten ved elver, i laguner, i sesongoversvømte dammer og langs kunstige vassdrag, og i Kimberley også ved kløfter og klippekanter langs bekker. Dyret soler seg på steiner og greiner i eller over vannet og søker ut i vannet ved fare. Det er sett sove under vann.

Næringssøket foregår både på land og i vann. Hovedføden er ferskvannskrabber, og dertil kommer fisk, frosker, krepsdyr, reker, andre leddyr, åtsler og egg, blant annet skilpaddeegg som den graver opp. Arten har en god luktesans. Eggene legges i et kammer i en bredd. I det eneste kjente ville reiret lå kammeret omkring 30 cm under overflaten og omkring 1,5 m over vannlinjen, omkring 70 m fra bredden med vegetasjon. Eggleggingen antas å ligge tidlig i tørketiden, så ungene klekkes i den påfølgende regntiden, men andre observasjoner peker på egglegging sent i regntiden. Klimaet er varmt hele året med kraftig regn i regntiden, og vannstanden i elvene skifter mye.

Stell

TERRARIET

I den australske delstaten New South Wales krever reglene for private holdere minst 2,88 m² gulvareal til ett voksent *Varanus mertensi*, for eksempel 240 × 120 cm, ut fra en gjennomsnittlig voksenlengde på 110-120 cm, og det må være nok vann til at dyret kan svømme. Et terrarium til to dyr må være minst 50 % større. Faktaboksens 250 × 120 × 120 cm (lengde × bredde × høyde) til ett dyr ligger like over dette minimumet, og høyden er et anslag. Større er bedre, fordi arten svømmer og beveger seg mye. En stor del av gulvet skal være vann, og resten land med solplass, dyp bunn og skjul. Unger kan starte i et mindre terrarium med en lav vanndel, men må over i det store anlegget innen få år.

Land: et dypt lag jord og sand som dyret kan grave i, og der en hunn kan grave en reirhule. Legg flate steiner og tykke greiner i og over vannet som solplasser, slik som i naturen. Lag flere skjul med to utganger på land og mellom tørre steiner. Alle varmekilder må være skjermet, så dyret ikke kan brenne seg, og dørene må kunne låses, fordi varaner er sterke og prøver å komme seg ut.

Vannet trenger et kraftig filter som tåler en varans avfall, og en bunn uten skarpe kanter. Alt inventar må sitte fast eller være så tungt at det ikke kan flyttes.

Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Varanus mertensi kommer fra et varmt, tropisk klima og trenger en tydelig temperaturgradient. Tallene er lånt fra beslektede varaner og ikke dokumentert for arten.

Luften skal være 28-32 °C om dagen, og solplassen skal ha en overflatetemperatur på 40-50 °C, målt med et IR-termometer. Overflatetemperaturen må ikke forveksles med lufttemperaturen. Dyret må kunne velge mellom solplassen, en lun sone og en kjøligere del. Om natten slås varmen av, og temperaturen faller til 22-25 °C.

Vannet holdes på 26-30 °C. For kaldt vann gjør dyret sløvt og hemmer fordøyelsen. Bruk termostater på alle varmekilder, og mål både luft, overflate og vann. Det er ikke dokumentert noen vinterhvile i terrariet, og arten lever i et klima uten kalde vintre.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten i terrariet skal være 60-80 %. Med en stor vanndel holder fuktigheten seg nesten av seg selv, så det viktigste er god ventilasjon, så luften ikke blir tung og stillestående. Det er ikke dokumentert om fuktigheten bør svinge med årstidene i fangenskap.

Landdelen må være fuktig nok til at hulene holder formen, men ikke så våt at den mugner. La en del av landdelen tørke opp mellom sprøytingene. Dyret drikker av vanndelen.

VANN OG VANNKVALITET

Vanndelen er hjertet i anlegget, og dyret må kunne svømme og dykke i den. En bestemt vanndybde er ikke dokumentert for arten. Som et forsiktig anslag, lånt fra andre vannlevende varaner, skal vannet være 40-60 cm dypt over en del av bunnen, og det må være en flat kant eller en rampe, så dyret lett kan komme opp og ned.

Vannet holdes på 26-30 °C. Dyret søler mye i vannet, så det må filtreres kraftig, og en stor del av det må skiftes jevnlig. Bruk avklart vann uten klor. Rengjør vanndelen grundig, for varaner kan overføre salmonella gjennom vannet.

Les mer: Karantene og hygiene

LYS OG UVB

Varanus mertensi er dagaktiv og soler seg mye og trenger derfor kraftig lys og UVB. Riktig sone er ikke dokumentert for arten. Som et forsiktig anslag, lånt fra andre dagaktive varaner som soler seg i åpent land, skal anlegget ha en solplass i Ferguson-sone 3, så dyret kan velge mellom UV-indeks på omkring 3-6 på solplassen og skygge i resten av terrariet. Bruk et kraftig UVB-rør eller en UVB-metallhalogenlampe i god avstand over solplassen, og bytt rør etter produsentens anvisning, fordi UVB-strålingen svekkes lenge før røret slutter å lyse.

Lyset skal være på 11-13 timer om dagen, litt lenger om sommeren og litt kortere om vinteren. Solplassen skal være det lyseste stedet i anlegget. Lys og varme må kunne slås av om natten.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

I naturen lever *Varanus mertensi* mest av ferskvannskrabber og dessuten av fisk, frosker, krepsdyr, reker, andre leddyr, egg og åtsler. Det er vanskelig å etterligne helt i fangenskap, og det finnes ingen beskrevne fôringsplaner for arten, så det følgende er lånt fra andre halvt vannlevende varaner.

Unger og voksne kan få en blanding av hele fisk, reker og krepsdyr, store insekter som gresshopper og kakerlakker, snegler, egg og av og til mus. Gnagere må ikke bli hovedføden: arten spiser dem ikke i naturen, og de er feite, så et dyr som får mange, blir fett og kan få leverproblemer.

Varier fôret, så dyret får både krepsdyr, fisk og insekter. Fôr unger hver dag eller annenhver dag og voksne to til tre ganger i uken i passende mengder. Pudr fôret med kalk og innimellom med vitaminer, men vær forsiktig med ekstra D3 når dyret har UVB. Noen fisk inneholder et enzym som bryter ned vitamin B1, så fisk bør ikke være den eneste maten. Fjern fôrrester fra vannet, så de ikke råtner.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Sikkerhet: *Varanus mertensi* er sterk og rask, og selv et dyr på en meter har skarpe klør, kraftige kjever og en hale som kan smelle hardt. Arten flykter normalt ut i vannet, og et dyr som ikke kan komme unna, kan bite og slå med halen. Regn med at et voksent dyr kan gi dype sår. Støtt alltid hele kroppen, og hold godt fast rundt forbena og halerota når dyret løftes.

Tem et nytt dyr rolig. Gi det flere uker på å falle til ro før du håndterer det. Nærm deg langsomt, og la dyret venne seg til hånden ved fôringen. Særlige metoder for arten er ikke beskrevet, så rådene er lånt fra andre varaner. Hold håndteringen kort, og stopp hvis dyret blåser seg opp, freser eller slår med halen. Et dyr som venner seg til å få mat fra hånden, kan forveksle en hånd med mat, så bruk alltid en pinsett.

Varaner kan bære salmonella. Vask hender og armer grundig etter kontakt med dyret, vannet og inventaret, og bruk aldri kjøkkenvasken eller badekaret til å rengjøre terrariets ting. Barn, gravide og personer med svekket immunforsvar bør ikke ha kontakt med dyret eller vannet.

Arten holdes best enkeltvis. Hvordan dyrene fungerer sammen utenom paringen, er ikke beskrevet, så hold aldri to dyr sammen uten et ekstra stort anlegg og tett tilsyn.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Det er vanskelig å se kjønnet på *Varanus mertensi*. Det finnes en beskrevet metode for å kjønnsbestemme voksne dyr, men den krever erfaring, og unger kan ikke kjønnsbestemmes sikkert utenpå. Alderen ved kjønnsmodning er ikke dokumentert, verken i naturen eller i fangenskap. Hos beslektede varaner av samme størrelse skjer det typisk etter to til fire år, men det er et anslag, ikke en fasit.

PARRING

Paringen er bare sett noen få ganger i naturen. I det østlige Kimberley er paring sett i desember og februar, mens drektige hunner er funnet fra januar til juni, og en paring er registrert i juli i Northern Territory. Yngletiden ser altså ikke ut til å være skarpt avgrenset. Arten er avlet mange ganger i fangenskap, allerede i 1965, men detaljer om paringen er sparsomt beskrevet. Skal to dyr settes sammen, må det skje i et svært stort anlegg med mange skjul og mulighet til å skille dem umiddelbart, for hannen kan bli voldsom overfor hunnen.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen graver et kammer i en bredd, og i det eneste kjente reiret fra naturen lå 10 egg omkring 30 cm under overflaten. Kullstørrelsen og antall kull i året er ellers ikke dokumentert, så tallet 10 i faktaboksen er et enkelttilfelle og ikke nødvendigvis en normal kullstørrelse. I fangenskap må hunnen ha en stor, dyp landdel med fuktig, formbar jord der hun kan grave hulen sin, ellers kan hun holde eggene tilbake. Hun må ha rikelig med fôr og kalk fram til eggleggingen, og får hun ikke lagt, må en veterinær med erfaring på varaner se på henne.

INKUBASJON

Eggene ruges i en rugemaskin i fuktig substrat som vermikulitt eller perlitt, og de skal ikke vendes. Rugingen tar 200-300 dager avhengig av temperaturen. Temperaturen i faktaboksen, 28-31 °C, er lånt fra beslektede varaner. For høy temperatur kan skade fostrene, og om kjønnet avhenger av temperaturen, er ikke undersøkt.

OPPDRETT AV UNGER

Nyklekte unger svømmer straks, og i naturen går de i vannet med en gang. Ungene er omkring 24 cm lange ved klekkingen og må ha et mindre anlegg med en grunn vanndel, mange skjul og en varm solplass. Gi små insekter, reker og små fisk i små mengder hver dag, pudret med kalk. Rådene er lånt fra beslektede varaner. Hold ungene hver for seg, så de ikke stresser hverandre, og så du kan følge med på at hver enkelt spiser.

Helse og vanlige feil

Sykdommer hos akkurat *Varanus mertensi* er ikke beskrevet nærmere. De typiske problemene for store, halvt vannlevende varaner i fangenskap er:

- For lave temperaturer og for lite UVB. Det gir dårlig fordøyelse, svak vekst og benskjørhet. Dyret må kunne varme seg opp til en høy overflatetemperatur, og UVB-røret må skiftes til rett tid.
- Fedme og leverproblemer, særlig ved for mye gnagerfôr og for lite bevegelse.
- Parasitter, særlig hos viltfangede dyr. Få en avføringsprøve undersøkt, og få dyret sett av en veterinær når det er nytt.
- Hud- og klosykdommer fra skittent vann eller for stillestående vann.
- Brannskader fra uskjermede varmekilder.
- Salmonella, som dyret kan bære uten å være sykt, og som kan smitte mennesker. God håndhygiene er et krav.

- Stress, hvis dyret ikke har skjul og et stort nok anlegg.

Oppsøk en veterinær med erfaring på varaner hvis dyret slutter å spise, går ned i vekt, er sløvt, har hevelser, pustebesvær eller puss i munnen. Arten er avlet i Europa i flere tiår, men hvor stor del av dyrene i handelen som er oppdrettet, er ikke dokumentert. Viltfangede dyr har større risiko for parasitter, stress og sykdom, så spør alltid etter opprinnelse og papirer.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.